

Nieuwsbrief ProDemos

Nummer 3 | 2017

p. 3 | Jongeren tot 25 jaar gaan maar beperkt naar de stembus. Hoe komt dat en hoe los je het op? Nieuwe inzichten en handige hulpmiddelen.

p. 8-10
Cursus Politiek
Actief: nu ook
voor doe-het-
zelfers!

ProDemos

Huis voor democratie en rechtsstaat

Foto: Bart van Vliet

In dit nummer

p.6 | **Race naar de Raad**

De lokale politiek leeft! Met handreikingen, toolboxes en online cursusmateriaal zorgen we ervoor dat griffiers, politieke partijen en maatschappelijk organisaties burgers beter kunnen betrekken bij de lokale politiek – nu én na de gemeenteraadsverkiezingen. Lees erover in deze nieuwsbrief.

En verder...

p. 3 | **Regeerakkoord:** alle leerlingen naar de Tweede Kamer

p. 7 | **StemWijzers** voor gemeenten

p. 8 | **Democratie in Debat**

p. 11 | **Recensie** 'De Zweetvoetenman'

Kinder- miljoenen- nota

Aan de start van het politieke jaar is sinds 2016 een nieuwe dag toegevoegd. Op de dag voor Prinsjesdag reiken de kinderen van Nederland de Kindermiljoennota uit. Dit jaar overhandigde de 11-jarige Lieke Medema namens de kinderen van Nederland de Kindermiljoennota aan Tweede Kamerlid Eppo Bruins van de ChristenUnie. De Kindermiljoennota is samengesteld door de bijna 9.000 kinderen die het educatieve programma 'Ontdek het Binnenhof en Madurodam' hebben bezocht. Met dit dagprogramma leren jaarlijks honderden schoolklassen over de Nederlandse democratie. Opvallend: de kinderen gaven meer geld aan natuur, defensie en ontwikkelingshulp dan in de Rijksbegroting gedaan wordt. Ze gaven juist minder geld uit aan zorg en aan onderwijs.

Alle leerlingen naar de Tweede Kamer!

“Ook maken we het mogelijk dat alle kinderen tijdens hun schooltijd het Rijksmuseum en ons parlement bezoeken.” Dat valt te lezen in het regeerakkoord van het kabinet Rutte III. In 2017 bezoeken al zo’n 90.000 leerlingen de Tweede Kamer met een van onze educatieve programma’s. Op dit moment zijn we in overleg met de Tweede Kamer en het

ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties om te bespreken hoe we uitvoering gaan geven aan deze passage in het regeerakkoord, zodat er uiteindelijk ruimte is voor zo’n 200.000 leerlingen per jaar. Het regeerakkoord is dus goed nieuws voor al die scholen die al naar ons willen komen, maar die nu achter het net vissen!

Leerlingen ontdekken Fort de Bilt met tablets

Basisschoolleerlingen van groep 7 en 8 lopen vanaf dit schooljaar met tablets rond op Fort de Bilt in Utrecht. Met de nieuwe, interactieve GPS-speurtocht *Ontdek het Fort!* maken ze niet alleen kennis met de gebeurtenissen op het fort tijdens de Tweede Wereldoorlog, maar ook met de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de schietbanen op het terrein. Bovendien gaan de vragen van de app in op de bredere thema’s van het educatieve

programma waar de speurtocht deel van uitmaakt: vrijheid en recht, herdenken en oorlog en vrede. In het programma bekijken de leerlingen verder een interactieve tentoonstelling over vooroorlogen, diversiteit, pesten en het zondebokverschijnsel.

Zelf ontdekken met de klas? Kijk op prodemos.nl/fortdebilt voor meer informatie en aanmelden.

Foto: Bart van Vliet

Video's voor Voters

De afgelopen maanden heeft Daphne Cornelisse in opdracht van ProDemos onderzoek verricht naar First Time Voters. Het onderzoek richt zich op de motivatie van de groep 18- tot 25-jarigen om te gaan stemmen. Zij gaan in Nederland in mindere mate naar de stembus dan de groep 25-plussers. Waar komt dat door – en hoe lossen we dat op? Wat moeten we doen om hen ertoe te bewegen om op 21 maart 2018 naar de stembus te gaan voor de gemeenteraadsverkiezingen?

Over Daphne Cornelisse

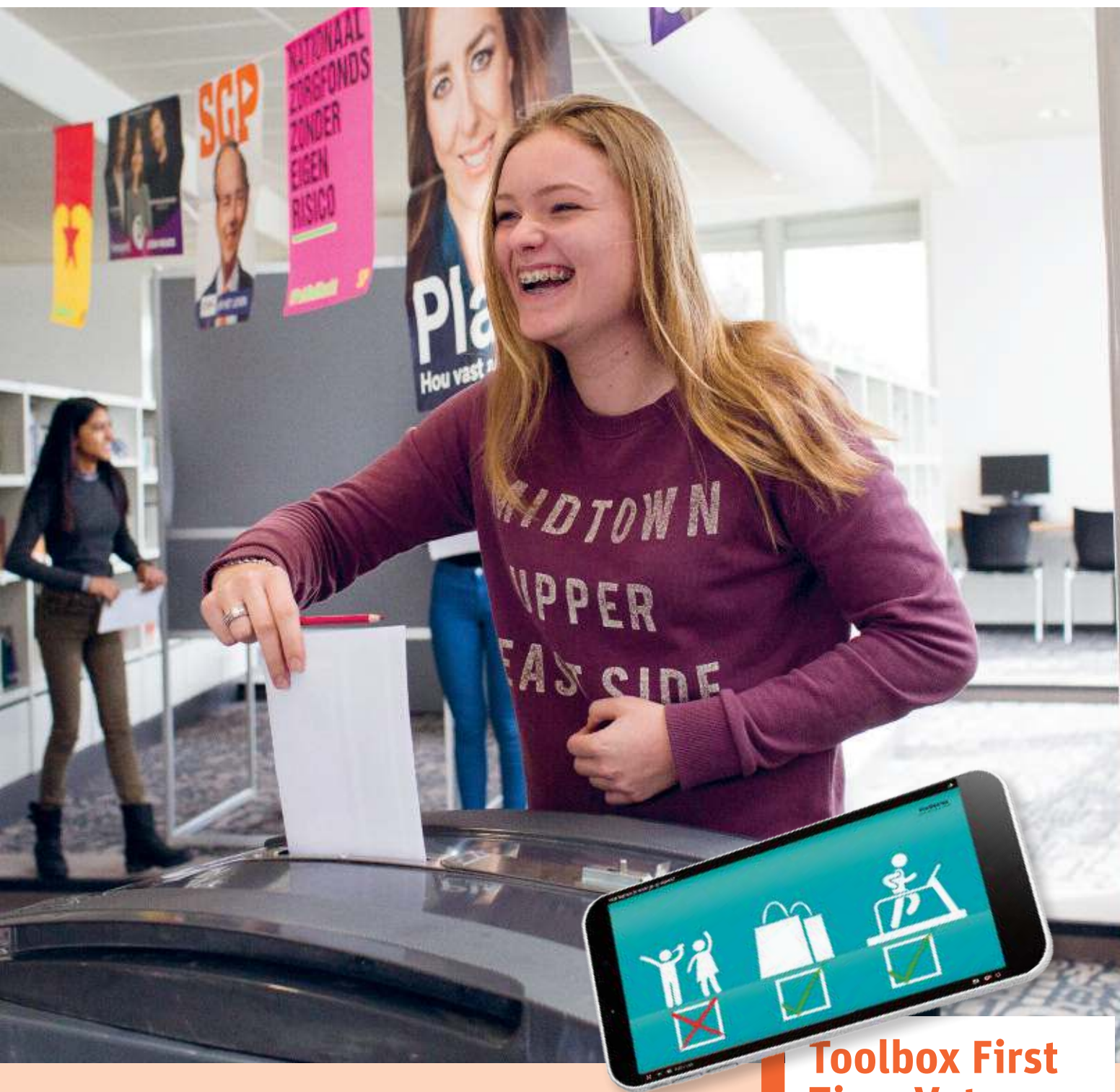
Daphne voerde haar afstudeeronderzoek bij ProDemos uit voor de opleiding Media Informatie & Communicatie aan de Saxion Hogeschool in Enschede. De opdracht bestond uit een onderzoek en het maken van een beroepsproduct vanuit de uitkomsten van dat onderzoek. Begin oktober studeerde Daphne af met een 9.

Door middel van literatuuronderzoek, een enquête en een focusgroepgesprek werd duidelijk dat de betrokkenheid van jongeren begint met het vergroten van hun kennis. Jongeren vinden politiek te ingewikkeld en weten niet waar ze antwoorden moeten zoeken. Vragen als 'Wat doet de gemeente?' en 'Wat gebeurt er met mijn stem?' zijn in hun ervaring niet eenvoudig te beantwoorden. Ook de vraag waarom stemmen nou zo belangrijk is, moet voor hen beantwoord worden.

Vervolgens is onderzocht wat geschikte manieren zijn om deze informatie over te brengen en te verspreiden onder de doelgroep. Video lijkt hiervoor een geschikt medium. Video is makkelijk te onthouden, we verwerken beeld nou eenmaal beter dan tekst. Daarnaast werkt video goed bij de doelgroep, omdat 18- tot 25-jarigen zijn opgegroeid met beeld op televisie en computer. Ook werkt video goed op sociale media: het wordt veertig keer meer gedeeld en genereert 94% meer

Foto: Bart van Vliet

views dan tekst. Voor de verspreiding van de video's zijn sociale media (met name Facebook en YouTube) dan ook een logische weg.

‘Betrokkenheid van jongeren begint met het vergroten van hun kennis’

FILMPJES

Op basis van dit onderzoek heeft Daphne 6 animatiefilmpjes gemaakt. Deze zijn te vinden op ons YouTube kanaal [youtube.com/ProDemosDenHaag](https://www.youtube.com/ProDemosDenHaag).

De filmpjes gaan over:

1. Wat doet de gemeente voor jou?
2. Waarom zou je gaan stemmen?
3. Hoe zit de gemeentepolitiek in elkaar?
4. Wat gebeurt er met je stem?
5. Hoe bepaal je waar je op stemt?
6. Hoe moet je stemmen?

De filmpjes zijn vrij te gebruiken.

Toolbox First Time Voters

Raadslid in de klas

Met onze toolbox First Time Voters verzorgt u als docent, (kandidaat-)raadslid of als docent met een (kandidaat-)raadslid als gast, een leuke en informatieve les op school. De toolbox bevat verschillende, actieve lesvormen waar u uit kunt kiezen, geschikt voor een les van 1 of 2 uur.

prodemos.nl/toolboxftv

Race naar de Raad

Eind oktober organiseerden ProDemos en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de bijeenkomst 'Race naar de Raad' in de raadzaal van Den Haag. Het doel van deze bijeenkomst was om elkaar te informeren en te inspireren hoe gemeenten in aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen op 21 maart 2018, maar ook daarna, inwoners actief kunnen betrekken bij de lokale politiek.

GEZAMENLIJKE VERANTWOORDELIJKHEID, PERMANENTE INVESTERING NODIG

Waarom is het eigenlijk zo belangrijk om bewoners en politiek met elkaar in contact te brengen? Chris Kuijpers, directeur-generaal Bestuur en Wonen van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties stelt: "De kwaliteit van het openbaar bestuur is cruciaal voor het functioneren van het land." Daarvoor is het van belang dat er goede bestuurders zijn en dat goede controle door de gemeenteraad plaatsvindt. Kuijpers ziet het werven van voldoende en goede raadsleden als een gemeenschappelijke verantwoordelijk-

heid, van zowel overheden als politieke partijen. Eddy Habben Jansen, directeur van ProDemos, voegt daaraan toe dat onze democratie een permanente investering vraagt. Met de cursus Politiek Actief die ProDemos de laatste jaren heeft uitgevoerd zijn meer dan 6.000 deelnemers bereikt in ruim 200 gemeenten. Uit de verhalen van aanwezige oud-deelnemers blijkt wel dat er veel belangstelling is voor de cursus. Niet alleen om actief te worden, maar ook omdat inwoners behoefte hebben aan informatie: hoe werkt dat nou bij zo'n gemeente? Jaap van Oeveren, plaatsvervangend griffier van de

gemeente Den Haag, merkt dat ook bij een programma als 'Gast van de Raad', waarbij bewoners worden uitgenodigd een raadsvergadering bij te wonen.

Foto's: Sjoerd van der Hucht

DE R-FACTOR

Anton Stapelkamp, burgemeester van Kapelle en binnenkort van Aalten, hield een inspirerend verhaal over de R-factor. Bekijk de verhouding tussen burger en overheid eens als een relatie: welke factoren versterken en verbeteren een relatie? Dan gaat het bijvoorbeeld om frequentie (hoe vaak is er

'Een grote, anonieme gemeente is relationeel gezien armoedig – voor alle betrokkenen'

contact?), duurzaamheid, directheid en intensiteit. Factoren die een relatie bemoeilijken of verslechteren zijn er natuurlijk ook: schaalvergroting (hoe groot is de kans dat je een raadslid in het echt tegenkomt?), digitalisering en mobiliteit (mensen wisselen makkelijker van gemeente). Een grote, anonieme gemeente is relationeel gezien armoedig – voor alle betrokkenen. Stapelkamp vindt daarom dat voorstellen voor verandering binnen de gemeente ook relationeel getoetst zouden moeten worden.

WORKSHOPS

Op het plenaire gedeelte volgden drie workshops waarin veel praktische tips werden gedeeld, onder andere om de opkomst voor verkiezingen te verhogen, meer vrouwen te enthousiasmeren voor het raadswork en het inzetten van sociale media door raadsleden.

Een uitgebreider verslag en de presentaties zijn te vinden op prodemos.nl/nieuws

StemWijzers voor gemeenten

De lokale politiek is per definitie dichtbij. Toch weten veel mensen beter wat er in Den Haag wordt besproken dan in hun eigen gemeenteraad. Over welke zaken heeft de gemeente iets te zeggen? Waarover verschillen de lokale partijen van mening? Wat valt er te kiezen? De meeste inwoners hebben geen idee.

Daarom hoopt ProDemos voor de gemeenteraadsverkiezingen van 21 maart 2018 weer zo veel mogelijk StemWijzers te maken. Inmiddels hebben al tientallen gemeenten ons hiervoor de opdracht gegeven. We hopen dat er nog veel meer bij komen.

Voor een gemeentelijke StemWijzer gaat ProDemos als volgt te werk: de redacteur en de contactpersoon houden een workshop met alle politieke partijen en proberen dan boven tafel te krijgen over welke onderwerpen er in die gemeente veel discussie is. In

sommige gevallen zetten we ook een forum op, zodat ook burgers onderwerpen kunnen aandragen. Vervolgens leest de redacteur alle verkiezingsprogramma's en distilleert daar de verschillen uit. Dit levert bij elkaar de basis voor een lijst van rond de 60 stellingen, waarop alle partijen antwoord geven: eens, oneens of geen van beide. In de laatste fase filteren we de beste stellingen eruit, zodat er een lijst van maximaal dertig stellingen overblijft.

De resulterende StemWijzer geeft inwoners een goed beeld van de politieke verschillen in hun gemeente, waarmee ze een goed geïnformeerde stemkeuze kunnen maken.

De eerste StemWijzers zijn er al: die voor de herindelingsverkiezingen in Friesland op 22 november (Leeuwarden, Waadhoeke en Súdwest-Fryslân). De overige stemwijzers komen in de eerste helft van februari 2018 online.

Foto's: Bart van Vliet

Nieuw: Democratie in Debat

De afgelopen jaren is ProDemos gaan samenwerken met Internationaal Perscentrum Nieuwspoort, Filmhuis Den Haag en het Montesquieu Instituut in het organiseren van inspirerende debatten, colleges en filmvertoningen. Vanaf dit najaar hebben we deze samenwerking in een nieuw jasje gegoten, genaamd Democratie in Debat.

Democratie in Debat is een debatreeks over de politieke actualiteit. Naar aanleiding van actuele gebeurtenissen of interessante thema's organiseren we in Den Haag elke maand een Politiek Café, een Actualiteitendebat en een Film & Debat. De onderwerpen van onze activiteiten zijn heel divers. Van formatieles door oud-informateurs tot discussies over het nut van de Eerste Kamer en van de aanpak van de vluchtelingenproblematiek in Europa tot hoe we omgaan met onze koloniale geschiedenis; we behandelen het allemaal. Onze panels bestaan doorgaans uit wetenschappers, journalisten en politici. Zij belichten het onderwerp ieder vanuit hun eigen invalshoek. Vaak leidt dit tot nieuwe inzichten bij zowel de panelleden als het publiek.

Bekijk de agenda op de achterkant van deze nieuwsbrief voor de eerstvolgende evenementen of bezoek prodemos.nl/agenda voor meer informatie.

Handreiking Politiek Actief

Foto: Sjoerd van de Hucht

Het stimuleren van politieke betrokkenheid wordt traditioneel vooral gezien als een taak voor politieke partijen. De laatste jaren ontwikkelen echter ook steeds meer gemeenten initiatieven om de politieke participatie van inwoners aan te moedigen.

Met de Handreiking Politiek Actief geven we inzicht in de ervaringen die gemeenten hebben opgedaan in het organiseren van activiteiten voor het vergroten van politieke betrokkenheid. Hierbij onderscheiden we twee categorieën: informerende activiteiten en activiteiten gericht

op de werving van raadsleden. We hopen dat deze publicatie u inspireert om ook in uw gemeente activiteiten te organiseren en uw inwoners meer te betrekken bij de lokale democratie.

De handreiking is te vinden op prodemos.nl/politiekactief

Roger van den Akker is raadsgriffier van de gemeente Oss.

Jullie gaan binnenkort van start met een derde uitvoering van Politiek Actief, dit keer een verdiepcursus. Het zit dus wel snor met de betrokkenheid van burgers bij de gemeentepolitiek in Oss?

Als het gaat om onderwerpen die mensen direct raken, dan weten ze ons absoluut te vinden. Ze komen naar commissie- en raadsvergaderingen en ze spreken dan massaal in. Het gaat dan om bestemmingsplannen of het nieuwe stadscentrum. Maar dan ga je nog niet direct de raad in. Wel meldden bezoekers van de publieke tribune zich vervolgens vaak aan voor de cursus Politiek Actief. We hebben die cursus inderdaad al twee keer eerder gehouden: eerst voor de gemeente Oss, toen regionaal.

Het meest interessante eraan is dat je krijgt te maken met zaken die lokaal spelen. Verder is de debattraining heel goed, al is die aan de korte kant. De cursisten vinden het leuk om met elkaar en met raadsleden in gesprek te gaan. Binnenkort komt er hier daarom een derde uitvoering die een stapje verder gaat en meer is gericht op het raadswerk zelf.

Wat doen jullie nog meer om de burger bij de raad te betrekken?

Gast van de Raad doen we nu al voor de derde periode. Soms komen daar ook burgerleden uit, die de raadsfracties ondersteunen en de vergaderingen van de raadscommissies bijwonen. Fracties maken zelf veel reclame voor Gast van de Raad. Leuk om te vermelden

zijn onze podiumbijeenkomsten. Op deze avonden geven we brede informatie over allerlei actuele onderwerpen. Daar komen meestal ook veel inwoners op af. Zo hadden we onlangs de meteoroloog van RTL4 Helga van Leur die een presentatie gaf over de klimaatveranderingen: de raadszaal was afgeladen vol.

Hoe gaan jullie burgers bij de verkiezingen betrekken?

Na de vorige raadsverkiezingen hebben we allerlei

wilde plannen bedacht om de opkomst op te krikken en uiteindelijk zijn we gekomen tot drie speerpunten. We gaan nog meer samenwerken met het onderwijs in de verkiezingscampagne. Met een Jongerengemeenteraad, Democracy en Scholierenverkiezingen. Ten tweede gaan we onze social media sterker inzetten want daarin kunnen we in Oss nog wel stappen zetten. We gaan Facebook en Instagram opzetten en ons Twitter-

account wordt vernieuwd. Het derde punt is dat er meer stembureaus komen, nadat er eerder juist stembureaus zijn gesloten vanwege bezuinigingen. Ook worden de routes van onze mobiele stembureaus uitgebreid. Want we hebben een ambitieuze doelstelling: de hoogste opkomst in Brabant en dan moeten we zo tegen de 70% scoren!

‘We willen de hoogste opkomst in Brabant’

Wilma Delissen-van Tongerlo is burgemeester van de gemeente Peel en Maas.

Waarom vindt u het belangrijk om burgers bij de lokale politiek te betrekken?

In Peel en Maas geloven wij in de kracht van de lokale democratie. Sterker, als er beleid moet worden ontwikkeld vragen we eerst input uit de samenleving. We noemen dat zelfsturing, daarmee worden de inwoners in hun kracht gezet. Hier in Limburg zeggen ze dat mooi: Geit neet besteit neet, gaat niet bestaat niet. Dus de dorpen hebben alle vrijheid om een project op te pakken en de bewoners maken uit hoe het wordt uitgevoerd. En het werkt, soms is de gemeente zelfs helemaal niet nodig.

Hoe is dat voor de ambtenaren en de raadsleden, deze omgekeerde aanpak?

We hebben hier een eigen Peel en Maasacademie voor ambtenaren, waarin ze onder meer leren meer specialistisch bezig te zijn dan generalistisch en zich als partner van de inwoners op te stellen. Dat is vanzelfsprekend ook voor de raad een uitdaging en daarom zijn we gestart met het project Raad van de Toekomst.

Hoe is het in Peel en Maas met de belangstelling voor het raadswerk?

Ik sta ontzettend positief in het leven, maar dat is echt een uitdaging: mensen te vinden die zich willen inzetten voor het lokaal bestuur. Het helpt om het werk vanuit de interessante en leuke kanten te promoten, de bevreemding en het enthousiasme van raadsleden te benadrukken.

Hoe kijkt u naar de komende raadsverkiezingen?

Het recht om te stemmen is een groot democratisch goed en dat moeten we koesteren en zelfs aanjagen. De opkomst in onze gemeente is echter naar verhouding aan de lage kant. Dus laten we met elkaar uitdragen hoe belangrijk het is om te gaan stemmen. De volksvertegenwoordigers voorop. Werk aan de winkel!

Foto: Stefan Koopmans

‘Geit neet besteit neet’

Juliette Brandenburg volgde de cursus Politiek Actief in de gemeente Waddinxveen.

Was u op een of andere manier al betrokken bij de gemeente?

Ik was al langer lid van D66, maar na het tenenkrommende collegeprogramma van na de raadsverkiezingen in 2014 wilde ik echt actiever worden. Zo werd ik lid van het lokaal bestuur van D66 en secretaris. Maar ik wilde me toch meer met de inhoud van de gemeentepolitiek bezighouden en toen werd ik gewezen op een advertentie in de krant voor de cursus Politiek Actief. ‘Echt iets voor jou’, zeiden de fractieleden en ik heb me aangemeld.

Geen twijfels over daadwerkelijk deelnemen aan de gemeentepolitiek?

Jawel, maar ik heb een zoon van toen 5 en in de raad was geen enkele vrouw met kinderen op de basisschool. Dan wordt er dus besloten over een grote groep binnen de gemeente en niet dóór die groep. En ik las in die tijd een interview met Ingrid van Engelshoven [minister van

Foto: Francis Frijns

‘Ik moet het gewoon doen’

Onderwijs, Cultuur & Wetenschap, toen wethouder en loco-burgemeester van Den Haag. red.) die een pleidooi hield voor meer vrouwelijke bestuurders en ik dacht: ik moet het gewoon doen.

Achter de schermen bij toolbox Politiek Actief

Politiek Actief nu beschikbaar als gratis online cursuspakket

Gerard Mostert is projectmedewerker bij de dienst Op Locatie van ProDemos. Hij houdt zich daar o.a. bezig met het organiseren van verkiezingsfestivals bij onderwijsinstellingen door het hele land.

Politiek Actief is een succesvolle cursus voor iedere inwoner die invloed wil hebben op de gemeentepolitiek. Tijdens de cursus leer je hoe de gemeente werkt en wat het inhoudt om raadslid te zijn. Nu is er ook een online versie beschikbaar. Een kijkje achter de schermen met de maker, ProDemos-projectmedewerker Gerard Mostert.

Vertel eens iets meer over Politiek Actief. Wat houdt die toolbox in?

De cursus Politiek Actief is door ProDemos al ruim 200 keer gegeven in opdracht van een gemeente en de afgelopen jaren hebben we ongeveer 6000 cursisten een certificaat gehaald. De fysieke toolbox hadden we al een tijdje. Daarmee kunnen gemeenten en andere organisaties die cursus zélf geven – met mooi materiaal van ons, maar met hun eigen docenten. Nu is er dus ook een gratis online cursuspakket, voor wie zelf de cursus wil samenstellen of geen budget heeft. Griffiers, politieke partijen, maatschappelijke organisatie: ze kunnen hier allemaal gebruik van maken. De cursus is echt gemaakt voor een brede doelgroep. Ook vanuit mijn eigen ervaring als gemeenteraadslid kan ik zeggen dat het een goed beeld geeft van de gemeentepolitiek.

Hoe heb jij de toolbox in elkaar gezet?

De materialen en werkvormen voor de cursus zijn hier in huis gemaakt door onze diensten Educatie en Op Locatie en waren allemaal al beschikbaar. Wat ik heb gedaan, is dat materiaal inpakken in een virtuele doos die iedereen kan downloaden. Er zijn drie modules: 'Algemene staatsinrichting', 'Hoe werkt de gemeente?' en 'De gemeenteraad'. Je kunt ook extra materialen bijbestellen, sommige gratis, andere tegen betaling. Verder heb ik overal een korte uitleg bij gemaakt en hebben we een paar filmpjes toegevoegd.

Heb jij die filmpjes zelf gemaakt?

Ja, ik had dat nog nooit gedaan maar een meer ervaren collega heeft me bijgestaan. Ik vond het heel leuk om te leren en kan zelf nu ook weer andere collega's helpen met het maken van filmpjes.

Hoe is de belangstelling?

Het pakket staat sinds half september online, maar daarvoor al was er van verschillende kanten belangstelling voor de toolbox. Hij is nu al door meer dan 35 gemeenten en organisaties gedownload.

Wordt er nog geëvalueerd?

We hebben tot nu toe nog geen hulpvragen gehad, wat meestal betekent dat het downloaden probleemloos verloopt. Hoe het zelf geven van de cursussen gaat, gaan we in de toekomst uitzoeken. We zijn heel benieuwd naar de ervaringen. Als iemand de materialen gedownload

heeft om een cursus te geven, horen we graag hoe het gegaan is!

De cursus is te downloaden via prodemos.nl/politiekactiefonline. Meer weten? Neem contact op met Gerard Mostert via g.mostert@prodemos.nl

Politiek Actief: drie versies

Om aan de grote vraag naar de cursus te kunnen voldoen, bood ProDemos Politiek Actief al aan in de vorm van een fysieke toolbox. Nu is er dus ook een gratis versie, in de vorm van een online cursuspakket.

1. Cursus Politiek Actief door docent van ProDemos (tegen betaling)
Betaalde cursus met 6 bijeenkomsten. De cursus wordt gegeven door een gastdocent van ProDemos.
Neem voor deze cursus contact op met Huri Sahin (h.sahin@prodemos.nl).
2. Toolbox Politiek Actief (tegen betaling)
Kant-en-klare toolbox, compleet met cursuspakket en andere benodigde fysieke materialen. Hiermee kunt u de cursus zelfstandig uitvoeren. Naar wens kunnen wij een korte docentent training verzorgen. Kijk voor meer informatie over de toolbox op prodemos.nl/toolboxpolitiekactief
3. Online cursuspakket Politiek Actief (gratis)
Online toolbox met bestanden die u zelf kunt uitprinten. Met wat zelfwerkzaamheid kunt u de cursus hiermee zelfstandig geven aan geïnteresseerde burgers. U kunt het online cursuspakket downloaden op prodemos.nl/politiekactiefonline

Recensie

David Muntslag

Projectleider Rechtsstaat bij ProDemos

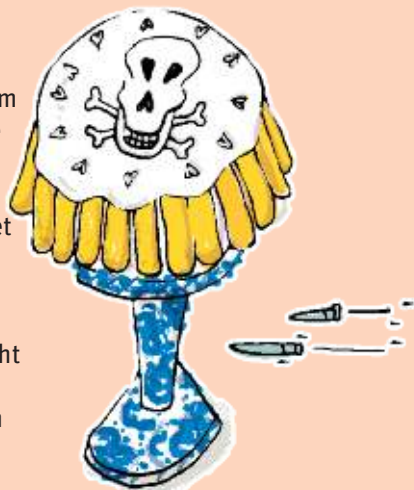
De zweetvoetenman

Over rechtszaken & regels (en een hoop gedoe)

Annet Huizing & Margot Westermann

De jeugd heeft vaak een goed ontwikkeld rechtvaardigheidsgevoel, maar om hun uit te leggen hoe het Nederlandse recht werkt (en waarom), is toch niet zo makkelijk. Dit gaat trouwens ook op voor volwassenen. Maar nu is er het boek *De zweetvoetenman*. Onder het motto 'het recht is overal en van iedereen', gaat dit boek in op allerlei bijzondere rechtszaken die de aandacht trekken en die je nieuwsgierig maken naar de uitspraak en de overwegingen van de rechter.

De toegankelijkheid van het boek blijkt al meteen uit de inhoudsopgave. Die bestaat uit uitdagende vragen die dilemma's in het recht helder en direct benoemen, zoals: heeft een hond inspraak? Mag je je gestolen fiets terugstelen? Wanneer mag je iemand een knal verkopen? Maar de inhoud gaat verder dan dat. Het boek bespreekt ook zaken als etnisch profileren (Typhoon), vrijheid van meningsuiting (F*ck de Koning) en voorwaardelijke opzet tot

moord (aan de hand van de klassieker 'de Hoornse taart'). Ook het recht uit andere landen wordt behandeld, om zo het Nederlandse recht beter te leren begrijpen.

De zweetvoetenman is een uitgebreid boek boordevol animaties en posters die de tekst helpen verduidelijken. Het boek is zeer lezenswaard voor kinderen en jongeren, maar zeker ook voor volwassenen. Het is een dik boek,

dus mijn advies zou zijn om een stukje per keer te lezen. Zo laat je ruimte om na te denken en te discussiëren over de opgedane inzichten. De opbouw van het boek helpt hierbij.

Het recht is een kostbaar bezit en is gebaat bij een doorlopende discussie hierover. *De zweetvoetenman* geeft hier een mooie impuls aan voor iedereen van 11 tot 111 jaar.

De Hoornse taart

De Hoornse taart-zaak is een goede manier om het begrip 'voorwaardelijke opzet' te begrijpen. In 1910 kocht Johannes Jacobus Beek in Haarlem een taart. Hij voegde daar een dodelijke hoeveelheid arsenicum aan toe en stuurde deze vergiftigde taart op naar Willem Markus, zijn voormalige baas die hem had laten ontslaan. Willem Markus heeft niet zo'n zin in verjaardagstaart, maar zijn vrouw Maria en dienstmeisje Grietje Appelman wel. Maria overlijdt diezelfde nacht. Grietje Appelman heeft helse pijnen en ligt een week in levensgevaar, maar overleeft het.

In de rechtbank betoogde Beeks advocaat dat er geen sprake was van moord op Maria Markus en poging tot moord op Grietje Appelman. Beek had Willem Markus willen vermoorden,

In het strafrecht is het pas moord als je iemand met opzet doodt én als je dat met voorbedachten rade doet.

niet Maria, dat was slechts een tragisch ongeval. En in het strafrecht is het pas moord als je iemand met opzet doodt én als je dat met voorbedachten rade doet. Na een uitspraak en een hoger beroep oordeelde het gerechtshof echter dat Beek levenslang verdiende voor poging tot moord op Willem Markus en moord op Maria Markus. Want, zo redeneerden de rechters, Beek had kunnen bedenken dat ook Willems huisgenoten van de vergiftigde taart zouden eten en daarmee bewust het risico genomen dat hij de verkeerde zou vermoorden. Voorwaardelijke opzet dus.

Provincies gaan voor jongeren

Foto's: Bart van Vliet

Steeds meer provincies zetten in op het betrekken van jongeren bij de politiek. Drenthe, Gelderland, Limburg, Noord-Brabant, Noord-Holland, Overijssel en Zuid-Holland hebben de afgelopen jaren de samenwerking met ProDemos gezocht. Samen investeren zij nu in het vergroten van de kennis die jongeren hebben van politiek en het vergroten van hun vertrouwen in die politiek.

Dat doen ze met gastlessen op scholen, gemeentehuizen en provinciehuizen en door middel van het Provinciespel, waarbij jongeren hun eigen provincie opnieuw mogen inrichten. Leerlingen van verschillende onderwijsniveaus spelen het spel met hun klas in de statenzaal en transformeren twee uur lang in echte Statenleden.

Als Statenleden vormen zij fracties en schrijven ze een eigen partijprogramma: wat is er volgens hen belangrijk in de provincie? Hierna mogen de leerlingen

en studenten een keuze maken uit de gebouwen en mogelijke beleidskeuzes van het Provinciespel. Van windmolens tot megastal en van regionaal OV tot het ombouwen van kantoorgebouwen tot woningen, voor elke partij is er de keuze om de provincie vanuit het niets opnieuw op te bouwen. De leerlingen debatteren als fractie met de andere partijen. Net als in een echte vergadering spreken de leerlingen via de voorzitter en wordt democratisch bepaald welke beleidskeuzes gemaakt worden. Extra inzet vormt de plaatsing op het

Tyeisha Cicilia (studente):

‘Wat super dat er politici waren die ons persoonlijk hielpen bij de oprichting van een partij tijdens het spel.’

grote kleeft dat de provincie voorstelt. Waar moet het zojuist gekozen vliegveld geplaatst worden: dicht bij de grote stad of juist midden in de natuur?

De meest vergaande samenwerking heeft ProDemos momenteel met de provincie Overijssel. Hier werken we actief samen om met de provincie en de gemeenten in Overijssel activiteiten uit te voeren voor meer dan 5.000 leerlingen per jaar. Deze gastlessen kunnen plaatsvinden op het provinciehuis (Provinciespel), op het gemeentehuis (democratiespelen en rollenspel) en in de klas (een gastles over de provincie).

In een aantal jaar tijd is hierdoor een structurele samenwerking ontstaan. Ook de provincie Gelderland is voornemens voor dit model te gaan en ziet in de samenwerking met gemeenten en de scholen het ideale middel om meer jongeren te betrekken bij de lokale en provinciale politiek.

Andere provincies richten zich juist alleen op de ontvangst van leerlingen in de eigen Statenzaal. Het Provinciespel is geschikt voor veel onderwijsniveaus en leeftijden: basisonderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaarberoepsonderwijs kunnen er mee uit de

voeten. Ook hebben verschillende provincies verschillende doelgroepen die ze willen bereiken. Hiervoor zijn diverse programma's beschikbaar. Zo zet Drenthe eerst in op de basisschoolleerlingen, om zo een goed fundament te leggen voor de toekomst. Noord-Brabant en Noord-Holland geven bijvoorbeeld extra aandacht aan MBO-studenten, een doelgroep die vaak voor het eerst mag stemmen en zo dus direct bij de politiek betrokken kan worden.

Na afloop weten de deelnemers waarover de provincie gaat. Verder hebben ze een unieke, onuitwisbare ervaring in de Statenzaal beleefd en kennisgemaakt met echte Statenleden. Dat wijzen de enthousiaste reacties van de deelnemers en de docenten uit. De komende jaren hopen we dat provincies meer en meer gaan ervaren hoe leuk en waardevol het is om jongeren te ontvangen en te betrekken.

Santiago Arrindel (student) na afloop:

‘Om als Statenlid in de Statenzaal te zitten en dan samen tot een overeenkomst te komen over een voorstel, is een stuk lastiger dan ik dacht.’

Vragenuurtje

Walter Jansen

Beste Walter Jansen,

Ik vind het wel interessant om te weten hoe dat eigenlijk gaat aan het eind van een formatie, de overdracht van de vertrekkende ministers aan de nieuwe ministersploeg enzo. Kunt u mij dat vertellen?

Hartelijke groet,
Tom van L.

Informatiespecialist **Walter Jansen** van ProDemos geeft antwoord op uw vragen op het gebied van politiek, democratie, rechtsstaat en de Europese Unie.

Deze keer over de **overdracht van de ministeries**.

Foto: Lizzy Kalisvaart

Beste Tom,

Op de dag van de beëdiging van het nieuwe kabinet gaat de formateur annex kandidaat-premier naar paleis Noordeinde om de Koning zijn eindverslag aan te bieden. De Koning tekent de besluiten voor het ontslag van de vertrekkende bewindslieden en de benoeming van de nieuwe. Ministers die aanblijven worden niet ontslagen en opnieuw benoemd, bij de huidige ministersploeg geldt dat dus alleen voor minister-president Rutte. Aanblijvende staatssecretarissen krijgen trouwens wel allemaal ontslag en een nieuwe benoeming; dat geldt in dit geval voor Sander Dekker en Eric Wiebes. Zij waren staatssecretaris in het vorige kabinet en zijn nu minister geworden.

Na de beëdiging, de felicitaties van de Koning, de bordesscène met de Koning en de nieuwe ministers voor de fotografen (traditie sinds 1952, inclusief het staatshoofd sinds 1971) en een door de Koning aangeboden drankje gaan de kersverse ministers en staatssecretarissen met hun dienstauto's naar de diverse ministeries. Daar worden zij ontvangen door de ambtelijke top en de zojuist 'ontslagen' minister.

De vertrekkende en nieuwe minister ondertekenen het overdrachtsprotocol, waarmee alle verplichtingen en verantwoordelijkheden zijn doorgegeven en overgenomen. Ook ontvangt de nieuwe bewindspersoon een overdrachts- of introductiedossier dat op hoofdlijnen een beeld geeft van het ministerie (organisatie en werkwijze van het ministerie, een financieel overzicht, de stand van zaken van de belangrijkste dossiers). Deze dossiers zijn feitelijk en technisch en kunnen daarom niet worden beschouwd als een politiek testament: de vorige minister mag zijn opvolger niet hinderen. Meer gevoelige zaken, waaronder mogelijke 'lijken in de kast', verneemt de nieuwe bewindspersoon over het algemeen bij de eerste gesprekken met de ambtelijke top. Ten slotte wordt de bewindspersoon op de hoogte gebracht van allerlei praktische zaken, variërend van persoonsbeveiliging tot het kennismaken met de persoonlijke ambtelijke staf.

Is er een wisseling van premier, dan krijgt de nieuwe minister-president in de Trêveszaal de voorzittershamer, de sleutels van het Torentje en de toegangspas van het ministerie van Algemene Zaken overhandigd door zijn voorganger.

Wil je meer weten over hoe een formatie in zijn werk gaat? Lees dan bijvoorbeeld *De kabinetsformatie in vijftig stappen* van Carla van Baalen en Alexander van Kessel (Boom 2012).

Vriendelijke groet,
Walter Jansen

Zelf een vraag stellen?

Mail naar info@prodemos.nl, stuur een tweet naar @ProDemos, bel (070) 757 0270 of kom langs bij onze balie in het Bezoekerscentrum, Hofweg 1 in Den Haag (openingstijden: maandag t/m zaterdag, 9.30–17u).

Bekijk, download of bestel deze en andere publicaties via **prodemos.nl/webshop**

AGENDA

Kijk voor de actuele agenda op prodemos.nl/agenda

NOVEMBER

- Di 14 **Politiek Café** over idealen met o.a. Myrthe Hilken
- Do 16 **Film & Debat** 'Goed terechtgekomen in de Schilderswijk'
- Di 21 **Wijkcafé Amsterdam Nieuw-West** over Gedeelde Waarden
- Wo 29 **Speechbattle** klimaatverandering met o.a. Frénk van der Linden
- Do 30 **EU Pub Quiz** in O'Casey's Irish Pub

DECEMBER

- Wo 6 **Wijkcafé Rotterdam-Zuid** over Gedeelde Waarden
- Di 12 **Politiek Café** over medisch-ethische kwesties met Denker des Vaderlands Marli Huijer

FEBRUARI

- Do 8 **Avondprogramma Docentendag** in Vredespaleis
- Vr 9 **Docentendag Maatschappijleer** met o.a. Joris Luyendijk

Save the date: Docentendag 2018

Op vrijdag 9 februari 2018 vindt in Den Haag de jaarlijkse Docentendag Maatschappijleer plaats: de jaarlijkse vakconferentie van de NVLM en ProDemos voor docenten maatschappijleer, maatschappijkunde, maatschappijwetenschappen en burgerschap.

De dag wordt geopend door **Joris Luyendijk**, met zijn lezing 'Het kleine bubbelcollege'. Hierin kijkt Luyendijk vanuit meerdere invalshoeken naar grote gebeurtenissen in Nederland en de wereld. Prik hij ook uw bubbel door?

Daarna volgen drie rondes waarin u kunt kiezen uit workshops, excursies en lezingen.

Mis het niet en noteer de datum alvast in uw agenda! U kunt zelfs al op donderdag 8 februari beginnen, met een speciaal avondprogramma in het Vredespaleis. Inschrijven kan vanaf 4 december.

prodemos.nl/docentendag

Colofon

Deze nieuwsbrief is een uitgave van ProDemos en verschijnt 5x per jaar.
Abonneer u gratis op prodemos.nl/nieuwsbrief

ProDemos

Huis voor democratie en rechtsstaat

ProDemos
Hofweg 1H
2511 AA Den Haag

(070) 757 02 00
info@prodemos.nl
www.prodemos.nl

Redactie
Afd. Communicatie
Basisontwerp
Studio Duel
Lay-out
Puntspatie [bno]
Druk
Bendion Mailsupport BV